

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران

به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش هشتم و هفتم)

آنچه در پی می‌آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح‌شده از سوی دکتر علی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است:

از مشهورترین بلاهایی که بر سر تاسیسات ریع رشیدی آمده، تخریب و انهدام آن به فرمان جلال‌الدین میرانشاه (۸۱۰-۷۶۹ق)، پسر تیمور گورکان است. روی گونسالس کلایخو^(۱) (۱۴۲۲م)، جهانگرد اسپانیایی و راوی ماجرا، روایتی مغشوش و در هم از تخریب سلطانیه و ربع رشیدی می‌دهد که به‌رغم اشتباهات تاریخی در بیان محل وقوع حوادث، فضای کلی ماجرا را به دست می‌دهد که با احتیاطات مرسوم تاریخ‌نگاری می‌توان تا حدودی آن را پذیرفت. وی در سفرنامه‌اش (صص ۱۷۲ - ۱۷۰) می‌نویسد: «مسجد و کاخ بسیار بزرگی در بیرون شهر قرار دارد. کاخ مزبور دستگاه‌های متعددی دارد که در گذشته به دست یکی از بزرگان [خواجه رشیدالدین] ساخته شده است و جنازه‌اش را آنجا در آرامگاهی پرشکوه به خاک سپرده‌اند. میرانشاه آنگاه فرمان داد تا همه این ساختمان را ویران کنند و به فرمان او، جسدبانی این ساختمان عظیم را از گور بیرون کشیدند و همچنان اهانت‌آمیز آن را گذاشتند تا متلاشی و نابود شود. بعضی می‌گویند این شاهزاده این کارها را به سبب جنونی که بر او عارض شده بود، انجام داد. اما طبق خبری دیگر، زمانی شنیدند که با خویشتن سخن می‌گوید که: «به راستی، من پسر بزرگ‌ترین مرد جهان هستم. اینک در این شهرهای مشهور چه کاری از من ساخته است که پس از مرگ نامم به جای بماند؟» بنابراین شروع کرد به ساختمان کردن؛ اما به زودی دریافت که هرچه ساخته است، از آنچه در گذشته ساخته‌اند بهتر نیست، چون در این باره اندکی اندیشید، شنیده شد که گفت: «به هر صورت، باید کاری کنیم که مرا آیندگان همواره به خاطر آورند. فوراً دستور داد همه ساختمان‌هایی که از آنها سخن رانندیم ویران کنند تا آیندگان بگویند که «گرچه میرانشاه نتوانست چیزی بسازد، اما در ویران کردن زیباترین ساختمان‌های جهان کامیاب شد.» سرانجام خبر به تیمور رسید. اوبی درنگ برای دیدار فرزند به راه افتاد. چون میرانشاه شنید که پدرش به سلطانیه رسیده است، ریسمانی به گردن آویخت و نزد پدر آمد و از بخشایش خواست. تیمور نزدیک بود پسر خویش را هلاک کند، اما خویشان او و بزرگان عالی‌مرتب پادریمانی کردند و برای میرانشاه بخشودگی گرفتند. با وجود این، تیمور ملازمان او را گرفت و وی را از مقام نیابت سلطنت ایران خلع کرد.^(۲)

البته هنوز بر سر اینکه ولایت تخریب کلاویخو درباره سلطانیه و قبر سلطان محمد خدابنده اولجایتو بوده، یا در باره ربع رشیدی و قبر خواجه رشیدالدین فضل‌الله بحث است. از فحواوی سخن کلاویخو چیزی بیش از این مستفاد نمی‌شود. نکته مهمی که در اینجا باید به آن اشاره کرد این است که در ۸۹۶ق، که دولت‌شاه سمرقندی کتاب خود، تذکره‌الشعراء را می‌نوشته هنوز عمارت ربع رشیدی از چنان کیفیتی برخوردار بوده که دولت‌شاه آن را در جهان بی‌نظیر می‌دانسته است؛ «و در تبریز عمارات رشیدیه، او ساخته است و از آن عالی‌تر عمارتی در اقلیم نشان نمی‌دهند و بر کتابه آن عمارت نوشته که همانا ویران کردن این عمارت از ساختن عمارت دیگر مشکل‌تر باشد.»^(۳) همچنین به گفته نادر میرزا قاجار (۱۳۰۵-۱۴۲۲ق) در تاریخ و جغرافی دارالسلطنه تبریز (ص ۱۴۲)، پس از مغولان تا دوران صفویه، ربع رشیدی آبادان و محل حکومت بوده است.

پی‌نوشت:

- Ruy Gonzalez de Clavijo.
- با این همه، میرانشاه پس از مرگ تیمور سه سال سلطنت کرد. وی فرزندان بسیار داشت و همه پادشاهان گورکانی هند از نسل وی هستند.
- دولتشاه سمرقندی، دولتشاه بن بختیشاه (۱۳۳۸)، تذکره‌الشعراء، تصحیح ادوارد براون، به کوشش محمد رضائی، تهران، کلاله خاور، ص ۱۶۳.

نیمکت خبر

معیار وزارت بهداشت برای تعیین ظرفیت پزشکی دانشگاه‌ها

حمید اکبری، قائم‌مقام معاونت آموزشی وزارت بهداشت گفت: «ملاك وزارت بهداشت در تعیین ظرفیت پذیرش در بخش دولتی و غیردولتی یکسان است و هر دانشگاهی زیرساخت مناسب داشته باشد، ظرفیت بیشتری می‌گیرد.» او درباره ملاک وزارت بهداشت در تعیین ظرفیت دانشگاه‌ها در رشته‌های علوم پزشکی و انتقاد برخی دانشگاه‌ها از محدودیت ظرفیت گفت: «ملاك وزارت بهداشت کیفیت و توانمندی دانشگاه در پذیرش و تربیت دانشجو است و ظرفیت را براساس امکانات به آنها می‌دهد.» وی افزود: «برای وزارت بهداشت بخش دولتی و غیردولتی تفاوتی ندارد و هرچا ملاک‌های وزارت بهداشت از جمله نسبت استاد به دانشجو، فضای آموزشی، تخت آموزشی، یونیت آموزشی و آزمایشگاه را به‌طور مناسب تأمین کند، به آن بخش ظرفیت داده می‌شود.» اکبری خاطرنشان کرد: «وزارت بهداشت در صورت داشتن توانمندی دانشگاه‌ها به آنها ظرفیت می‌دهد، ضمن اینکه نیازهای کشور هم دیده می‌شود و به‌طور معمول اگر دانشگاهی یک عددی را اعلام می‌کند، وزارت بهداشت در مجموع به توجه به همه وجوه و ملاک‌ها ۱۰ تا ۲۰ درصد هم بیشتر به دانشگاه‌ها ظرفیت می‌دهد.»

دانشگاه

راه حلی برای شکست انحصار تربیت پزشک متخصص

در حالی مسئولان وزارت بهداشت از کمبود ۳۰ هزار پزشک متخصص صحبت می‌کنند که از ظرفیت عظیم واحدهای دانشگاه آزاد برای جبران این کمبود غافلند

تخصصی صحبت کرده که به گفته خودش ۴۵۳۰ هزار پزشک گمشده در کشور وجود دارد؛ آن‌طور که اومی گوید «برای جلوگیری از مهاجرت پزشکان باید آسیب‌شناسی لازم انجام شود و ساختاری براساس پزشک خانواده و نظام ارجاع تعریف و درآمدها به نحوی باشد که منجر به کمبود پزشک نباشد.» این درحالی است که شاید بتوان با ایجاد تغییراتی در سیستم توزیع پزشک و همچنین نظام ارجاع و درآمدی پزشکان کمی از مشکل کمبود پزشک در مناطق محروم کاست، اما قطعاً این راهکارها نمی‌تواند جایگزین کم‌کاری دستگاه‌های متولی درباره تربیت نیروی انسانی در حوزه پزشکی شود؛ مساله‌ای که تنها راهکار آن افزایش مجوزهای لازم برای جذب دانشجوی پزشکی از سوی جامعه دانشگاهی است. هرچند نمی‌توان وجود زیرساخت‌ها و بستری‌های لازم برای تربیت دانشجوی پزشکی را کتمان کرد؛ مولفه‌ای که این روزها به‌عنوان اصلی‌ترین ادله وزارت بهداشتی برای عدم صدور مجوزهای بیشتر مطرح می‌شود، اما نکته قابل‌تأمل این است که مسئولان متولی تمایلی برای استفاده از حداکثر ظرفیت موجود حال حاضر دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور نیز ندارند و ترجیح می‌دهند فقط سلامت کشور همچنان بر همان ریل قدیمی حرکت کند؛ قطاری که هرچند دیگر امروز با سرعت کافی برای رفع نیازهای پزشکی مردم برخورداریست، اما گویی عزمی برای جایگزینی آن وجود ندارد.

زهرار مضانی
روژنامه‌نگار

«کمبود پزشک یکی از موضوعات چنجالی سال ۹۸ است؛ مساله‌ای که چندماه‌ای است به تیرتیر اصلی رسانه‌ها تبدیل شده و حتی مسئولان وزارت بهداشت نیز دیگر زبان به اقرار آن باز کرده و آمارهای قابل‌تأملی در این زمینه ارائه داده‌اند. کمتر از دوماه پیش، بابک پورقلیچ، مشاور سازمان نظام پزشکی از کمبود ۳۰ هزار پزشک متخصص در کشور خبر می‌دهد و عنوان می‌کند: «یک علت کمبود پزشک کمبود درآمد، علت دیگر فراهم نبودن امکانات سخت‌افزاری برای فعالیت پزشک و علت دیگر این است که متخصصان تمایلی برای کار در شرایط سخت ندارند.» این مقام مسئول در حالی از نبود امکانات سخت‌افزاری برای فعالیت پزشکان و عدم تمایل آنها به کار در شرایط سخت صحبت کرده که طبق آمار منتشرشده، سرانه پزشکان متخصص مان به ازای هر ۱۰ هزار نفر تنها پنج پزشک است، یعنی از کل جامعه پزشکی کشور تنها ۴۰ درصدشان متخصص هستند؛ آماري که در کشورهای پیشرفته به ۱۵ پزشک متخصص می‌رسد و سهم ۷۰ درصدی از کل جامعه پزشکی‌شان را شامل می‌شود. پورقلیچ در حالی از کمبود ۳۰ هزار نفری در حیطه پزشکی

سلطانعلی میر، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان سیستان و بلوچستان در گفت‌وگو با «فرهیختگان» با تأکید بر اینکه در استان ما به ازای هر ۱۰ هزار نفر، حتی پنج پزشک عمومی نیز نداریم، می‌گوید: «در سیستان و بلوچستان نزدیک به سه میلیون نفر زندگی می‌کنند، اما متأسفانه با کمبود شدید پزشک عمومی روبه‌رو هستیم، تا جایی که در مرکز شهر زاهدان نیز این کمبود احساس می‌شود. دیگر وضعیت پزشکان متخصصان که مشخص است! متأسفانه ما در حوزه پرستاری و پیراپزشکی و توانبخشی نیز نیاز شدید به افزایش دانشجوی پزشکی داریم.»

او ادامه می‌دهد: «در ابتدای انقلاب اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی به کمک وزارت علوم آمد و در رشته‌های مختلف اقدام به تربیت نیرو کرد. امروز هم این دانشگاه قادر است در همه استان‌ها به‌ویژه در سیستان و بلوچستان در حوزه جبران کمبود پزشک متخصص ورود کند، اما سوال این است که چرا به واحدها ما اجازه پذیرش دانشجو در

معصومه طباطبایی، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان یزد در این باره می‌گوید: «قطعا سلامت جامعه یکی از مهم‌ترین مسائل برای هر کشوری محسوب می‌شود و اهمیت دادن به مقوله سلامت جسمی و روحی افراد می‌تواند تضمین‌کننده سلامت نسل‌های بعدی باشد و دانشگاه آزاد اسلامی نیز جزء دانشگاه‌هایی است که از بدو تاسیسش در این حوزه فعال بوده است.»

او با بیان اینکه دانشکده پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی یزد با عمر بیش از ۳۰ سال جزء قدیمی‌ترین دانشکده‌های پزشکی استان محسوب می‌شود، ادامه می‌دهد: «در حال حاضر بسیاری

رشته‌هایی مانند پیراپزشکی، پرستاری، مامایی و... را نیز نمی‌دهند؟» رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان سیستان و بلوچستان تصریح می‌کند: «در استان ما هر چقدر هم که ظرفیت پذیرش دانشجو را افزایش دهند، اما وزارت بهداشت و دانشگاه‌های علوم پزشکی این استان قادر به تربیت نیروی انسانی متخصص، پزشک و پیراپزشکی نیستند، از این رو بهتر است به دانشگاه‌های آزاد این استان نیز اجازه جذب بیشتر دانشجو داده شود.»

میر تصریح می‌کند: «بحث تربیت نیروی انسانی در حوزه پزشکی باید از انحصار خارج شده و مسئولان مرتبط باید به بخش خصوصی مانند دانشگاه آزاد اسلامی که تجلی عینی اصل ۴۴ قانون اساسی است، اعتماد کرده و مجوزهای لازم را صادر کنند و یقیناً ظرفیت عظیمی که دانشگاه آزاد اسلامی در حوزه سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دارد، می‌تواند در حوزه تأمین نیروی انسانی پزشکی عمومی و متخصص مؤثر عمل کند.»

اومی گوید: «ظرفیت دانشگاه آزاد اسلامی این استان به‌طور کلی در پزشکی تنها ۱۰۰ نفر است، در حالی که این آمادگی را داریم

از پزشکان متخصص و حاذق یزد از فارغ‌التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی هستند که این نشان‌دهنده ظرفیت بالای این دانشگاه در تربیت نیروی متخصص این حوزه است.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان یزد افزود: «ما ظرفیت لازم برای تربیت نیرو در حوزه پزشک عمومی، متخصص و پیراپزشکی را داریم. در حال حاضر نیز در واحد یزد رشته پزشک عمومی، پرستاری، هوشبری و اتاق عمل را داریم.

همچنین در واحد مپید رشته‌های پرستاری و مامایی و در سطح استان نیز حدود هزار و ۲۰۰ دانشجوی رشته‌های مختلف پیراپزشکی داریم و هیچ مشکلی از بابت تربیت نیرو در این حوزه وجود ندارد.»

هیچ‌گونه بار مالی برای این کار بر دوش دولت و وزارت بهداشت نخواهد انداخت و بدون ایجاد هزینه برای کشور می‌تواند دست به این کار بزند.» معاون علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان تصریح می‌کند: «در حال حاضر ما در این واحد توانسته‌ایم به‌خوبی بحث تربیت نیروی انسانی در رشته دندانپزشکی را انجام دهیم، این در حالی است که تخصص دندانپزشکی هزینه‌برتر از سایر رشته‌های این حوزه است، اما هیچ مشکلی از این بابت نداریم.

از طرف دیگر توانسته‌ایم تمام رشته‌های تخصصی را در حیطه دندانپزشکی چه در استان اصفهان و چه در تهران در دانشگاه آزاد اسلامی پوشش می‌دهیم و متخصصان تربیت‌یافته توسط این دانشگاه نیز رتبه‌های بالا را کسب می‌کنند.»

قدوسی در همین زمینه ادامه می‌دهد: «همانند پتانسیلی

ابلاغ بخشنامه مشارکت دانشگاهیان در پیاده‌روی اربعین

وزارت علوم طی بخشنامه‌ای برنامه‌ریزی‌ها و مصوبات ستاد اربعین دانشجویی را به دانشگاه‌ها ابلاغ کرد. در این بخشنامه آمده است: «ستاد ملی اربعین دانشگاهیان» با حضور مدیران و معاونان فرهنگی و اجتماعی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، دانشگاه‌های ستادی و بسیج دانشجویی تشکیل شده و موارد پیشنهادی ذیل در جلسه مورخ ۱۳۹۷/۵/۲۷ جهت ابلاغ به دانشگاه‌ها مصوب گردید: ۱- تشکیل ستاد اربعین دانشگاهیان در استان‌ها و دانشگاه‌ها و برگزاری منظم جلسات تا اربعین، ۲- گفتمان‌سازی فرهنگ والای اهل بیت علیهم‌السلام در دانشگاه‌ها، ۳- سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هماهنگ استانی دانشگاهیان، ۴- تقویت برنامه‌های محتوایی، ۵- تسهیل اقدامات برای ثبت‌نام و اعزام دانشگاهیان، ۶- هماهنگی با ستاد ملی اربعین دانشگاهیان، ۷- استفاده تخصصی از ظرفیت دانشگاه‌ها در اربعین، ۸- ساماندهی اعزام دانشجویان دختر و ۹- اعزام روحانی و استاد با کاروان‌های دانشجویی.»

کاهش ظرفیت پذیرش در دوره تحصیلات تکمیلی

سیدحسین حسینی، معاون آموزشی دانشگاه تهران آمار بازنشتگی اساتید را اعلام کرد و گفت: «امسال در راستای کیفی‌سازی، ظرفیت پذیرش دانشجویان در مقطع تحصیلات تکمیلی کاهش یافت.» او در گفت‌وگویی با مهر، با اشاره به کاهش ظرفیت دانشجوی این دانشگاه در مقاطع تحصیلات تکمیلی گفت: «البته ظرفیت پذیرش در مقطع کارشناسی ثابت مانده، به‌طوری‌که در چند سال اخیر ظرفیت مقطع کارشناسی را که حدوداً چهار هزار نفر بوده، ثابت نگه داشته‌ایم و امسال نیز همین تعداد پذیرش خواهیم داشت.» وی میزان کاهش ظرفیت دانشگاه تهران را در مقطع کارشناسی ارشد برای سال جاری حدود پنج درصد عنوان کرد و گفت: «امسال در این مقطع حدود هفت هزار نفر پذیرش خواهیم داشت. ضمن اینکه باید در مجموع تعداد پذیرش ارشد و دکتری استعدادهای درخشان را نیز به این ارقام افزود.» معاون آموزشی دانشگاه تهران همچنین با بیان اینکه هرساله بین ۶۰ تا ۷۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه تهران بازنشته می‌شوند، ادامه داد: «برای جبران این افراد و نیز بهبود نسبت استاد به دانشجو، امسال نیز همچون سنوات گذشته، حدود ۸۵ تا ۱۰۰ نفر جذب هیات علمی و استخدام خواهیم داشت.»